

TRUDNOŚCI NAPOTYKANE PRZEZ LEŚNIKÓW I NAUCZYCIELI W REALIZACJI EDUKACJI LEŚNEJ SPOŁECZEŃSTWA

Magdalena Greczuk

Streszczenie. Kształtowanie właściwych postaw ekologicznych człowieka, wobec otaczającej go przyrody jest jednym z trudniejszych wyzwań stawianych przed leśnikami oraz nauczycielami realizującymi edukację leśną. Proces edukowania społeczeństwa powinien odbywać się na każdym etapie zdobywania wiedzy, jednak największe efekty widoczne są wśród najmłodszej grupy odbiorców, czyli dzieci. Zarówno leśnicy jak i nauczyciele, są współodpowiedzialni za wypracowanie odpowiedniej postawy młodego człowieka wobec otaczającego go świata przyrody. Realizując wytyczone założenia edukacji leśnej napotyka się na różnego rodzaju bariery, uniemożliwiające w pełni prowadzenie zajęć z dziećmi i młodzieżą. Owe „bariery” uzależnione są od szeregu czynników, na przykład od miejsca, w którym realizowana jest edukacja leśna, dostępności środków finansowych, ilości czasu jaki mogą poświęcić pracownicy Lasów Państwowych oraz nauczyciele, jakości obiektów i pomocy dydaktycznych. Bardzo często bywa tak, że zorganizowanie wycieczki do lasu dla dzieci jest dodatkowym kosztem działalności szkoły, a zorganizowanie zastępstwa podczas nieobecności nauczyciela prowadzącego dany przedmiot, to też niedogodność, która powoduje, że dyrektorzy szkół z niechęcią podchodzą do takich zajęć. Kolejnym aspektem, o którym mówią leśnicy oraz pedagodzy, poza finansowym, jest to brak czasu na realizację zajęć z zakresu edukacji leśnej. W przypadku leśników są to dodatkowe obowiązki realizowane np. na prośbę zainteresowanej szkoły. Natomiast w przypadku nauczycieli to poświęcenie całego dnia w lesie. Podkreślić tu należy, że program nauczania przyrody przewiduje np. 1 lekcję dotyczącą lasu z 34 do zrealizowania w ciągu roku. Warto zatem zastanowić się w jaki sposób ograniczyć wyżej wymienione trudności, bariery, aby w jak najlepszy sposób przekazać wiedzę na temat otaczającego nas świata przyrody.

Słowa kluczowe: leśnicy, nauczyciele, edukacja przyrodniczo-leśna, treści kształcenia

DIFFICULTIES ENCOUNTERED BY FORESTERS AND TEACHERS IN IMPLEMENTING FOREST EDUCATION OF THE SOCIETY

Abstract. Developing appropriate ecological attitudes of man against nature is one of the most difficult challenges to foresters and forestry teachers pursuing education. The process to educate the public should be done at each stage of learning, but most results are seen among the youngest audience, namely children. Both foresters and teachers share responsibility for developing an appropriate attitude of a young man to the natural world around him. Pursuing the stated objectives for the forest education one is encountering various barriers that prevent the full run of classes for children and youth. These “barriers” are dependent on several factors, for example, from the place where forest education is carried out, the availability of funds, the amount of time that can be devoted by the State Forests staff and teachers, quality of facilities and teaching aids. Very often it happens that trip to the woods for children is an additional expense of schools, and organizing substitute during the absence of a teacher running the classes is a disadvantage that makes the school principals reluctant to approach those classes. Another aspect, which is mentioned by foresters and educators, beyond the financial, is lack of time for class projects in the field of forestry education. In case of foresters these are additional responsibilities carried out at the request of the interested schools. In case of teachers it means taking the whole day out in the woods. Here it must be emphasized that the curriculum for nature and wildlife provides for example 1 lesson on a forest of 34 to execute during the year. It is worth considering how to reduce these difficulties and barriers, so that knowledge about the natural world around us can be forwarded in the best way possible.

Keywords: foresters, teachers, nature – forest education, contents of education

Wstęp

W 2009 r. przeprowadzono badania ankietowe w pięciu nadleśnictwach zlokalizowanych na terenie Polesia Podlaskiego (nadleśnictwa: Chotyłów, Biała Podlaska, Międzyrzec Podlaski, Włodawa oraz Sobibór). Badania dotyczyły analizy programów i treści kształcenia o lasach i leśnictwie na terenie szkół podstawowych będących w zasięgu administracyjnym nadleśnictw oraz realizowanej edukacji leśnej w wyżej

wymienionych jednostkach Lasów Państwowych. W treści ankiet znalazły się również pytania, dotyczące trudności napotykanych w realizacji założeń edukacji leśnej ze strony leśników oraz nauczycieli przyrody. W sumie w badaniach ankietowych uczestniczyło 38 leśników, 59 nauczycieli prowadzących przedmiot przyroda oraz 957 uczniów klas V i VI.

Współpraca Lasów Państwowych ze szkołami

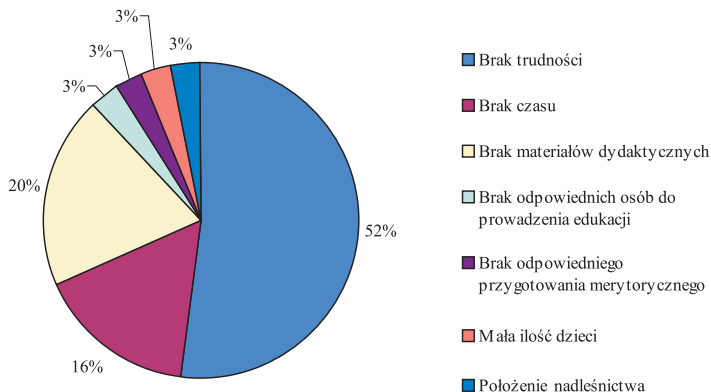
Realizacja skutecznych działań z zakresu edukacji leśnej przez pracowników Lasów Państwowych nie byłaby możliwa bez współpracy ze szkołami. Podstawową grupą odbiorców edukacji leśnej są uczniowie szkół podstawowych (814 690 uczestników) oraz gimnazjów (343 013 uczestników) zlokalizowanych w pobliżu placówek Lasów Państwowych, na co wskazują dane za rok 2007 prezentowane w raporcie z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych. Według najnowszego zestawienia *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008* (GUS 2008), wynika że na terenie Polski w latach 2007/2008 istniało 14 336 szkół podstawowych, 7264 gimnazjów, 4751 liceów ogólnokształcących. Oznacza to, że średnio na jedno nadleśnictwo przypada 33 szkoły podstawowe, 17 gimnazjów oraz 11 liceów ogólnokształcących. Szkoły i środowisko nauczycieli są nieodzownym współuczestnikiem w prowadzeniu działalności edukacyjnej Lasów Państwowych. W 2007 r. nadleśnictwa współpracowały w całym kraju z blisko 7,9 tys. szkół, podejmowały ponad 10 tys. wspólnych przedsięwzięć tj. konkursy, wycieczki do lasu, sprzątanie lasu, sadzenie drzew, zachęcając tym samym do poznania środowiska leśnego.

Trudności napotykanne w realizacji edukacji leśnej społeczeństwa

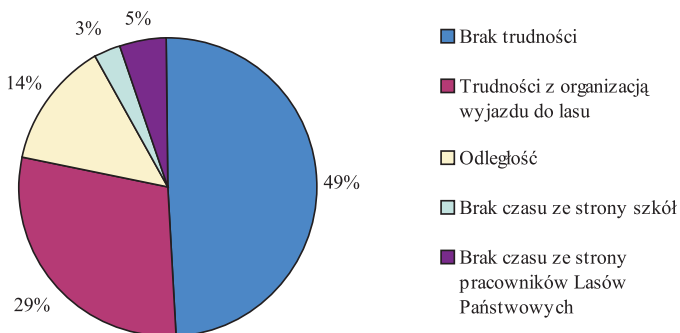
Badania ankietowe przeprowadzone w 2009 r. wśród pracowników Lasów Państwowych, nauczycieli oraz uczniów kl. V i VI zlokalizowanych na terenie Polesia Podlaskiego posiadały trzy typy pytań dotyczących treści kształcenia oraz trudności z jakimi borykają się edukatorzy, realizujący zagadnienia z zakresu edukacji leśnej społeczeństwa. Aby określić wyżej wymienione trudności, analizie poddano trzy pytania: na jakie trudności napotyka leśnicy we współpracy ze szkołami? Jakie niedogodności w realizacji edukacji leśnej widzą leśnicy ze strony nadleśnictwa? Jakie trudności napotyka nauczyciele, którzy realizują edukację leśną? Okazało się, że ankietowane osoby odpowiadały w bardzo różnorodny sposób, jednak najczęstszą odpowiedzią jaką można było usłyszeć na wymienione wyżej pytania to odpowiedź typu: brak jakichkolwiek trudności podczas realizacji edukacji leśnej (ryc. 1–3).

Z zamieszczonych wykresów wynika, że zarówno nauczyciele jak i leśnicy zajmujący się edukacją leśną społeczeństwa, zauważają problemy przy jej realizacji. Obie grupy dostrzegają utrudnienia, co do możliwości prawidłowego przeprowadzania zajęć. Ze strony szkół brane są pod uwagę przede wszystkim względy finansowe, ponieważ

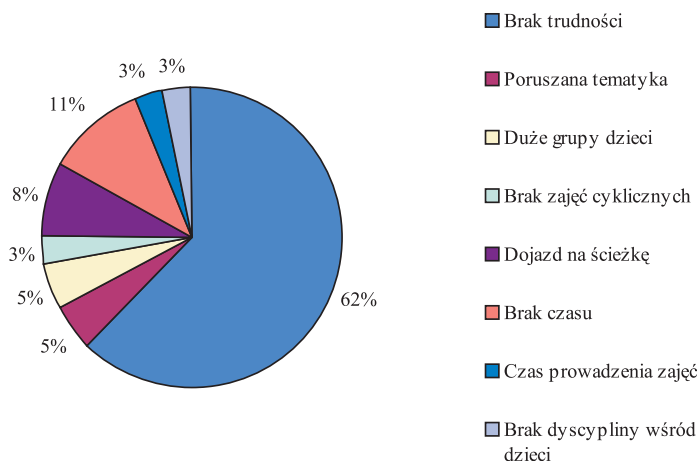
Ryc. 1. Procentowe ujęcie trudności na jakie napotykają leśnicy realizujący edukację leśną we współpracy ze szkołami podstawowymi
Fig. 1. The percentage coverage of difficulties faced by forest rangers carrying out forest education in collaboration with primary schools

Ryc. 2. Procentowe ujęcie niedogodności na jakie napotykają leśnicy realizujący edukację leśną ze strony nadleśnictwa
Fig. 2. The percentage coverage of difficulties faced by forest rangers carrying out forest education from the side of forest inspectorates

Ryc. 3. Procentowe ujęcie trudności na jakie napotykają nauczyciele szkół podstawowych podczas realizacji edukacji leśnej
Fig. 3. The percentage coverage of difficulties faced by primary school teachers during the implementation of forest education

nie każda placówka oświaty znajduje się w sąsiedztwie środowiska leśnego, a zbyt duża odległość od miejsca zajęć, staje się znacznym utrudnieniem. Poza położeniem szkoły, zorganizowanie zastępstwa podczas nieobecności nauczyciela, to kolejny mankament trudny do zrealizowania. Jednodniowa nieobecność nauczyciela w szkole, nie zawsze spotyka się z aprobatą dyrektora. Nauczyciele zwracają również uwagę, na zbyt obszerny materiał szkolny, który na zajęcia dotyczące leśnictwa poświęca tylko 1 lekcję na około 34 lekcji przewidzianych w programie nauczania przedmiotu, tak więc wycieczka na cały dzień do lasu powoduje zaległości w realizacji materiału.

Leśnicy zaś, prowadzący zajęcia z dziećmi, zwracają uwagę na brak czasu. W większości nadleśnictw brakuje bowiem osoby, która zajmowałby się tylko i wyłącznie edukacją leśną. Najczęściej typowanymi osobami do prowadzenia zajęć są leśniczowie. Osoby te, podejmują bardzo często zajęcia z dość dużymi grupami dzieci liczącymi około 30 osób. Zajęcia które prowadzi, nie są najczęściej, jeżeli nie powiedzieć, że prawie zawsze zajęciami cyklicznymi. Młodzież uczestnicząca w spotkaniach, bywa często niedostatecznie zdyscyplinowana, co dodatkowo utrudnia prowadzenie spotkania. Bywają również takie sytuacje, że uczniowie słyszą od leśnika podobne informacje dotyczące lasu oraz leśnictwa, które wcześniej uzyskali od nauczyciela prowadzącego przedmiot przyroda.

Biorąc pod uwagę zarysowane wyżej trudności należałoby zastanowić się nad bardziej zorganizowaną i usystematyzowaną współpracą ze szkołami realizującymi zajęcia z edukacji leśnej, może takie zajęcia warto byłoby przeprowadzać w szkołach oszczędzając na kosztach związanych z wyprawą dzieci do lasu w momencie braku środków finansowych. Ponadto wartym zastanowienia jest możliwość wydelegowania jednej osoby do prowadzenia zajęć z edukacji leśnej w każdym z nadleśnictw, aby wprowadzić systematyczne i przemyślane programy nauczania o edukacji leśnej.

Zakończenie

W pracy przedstawiono tylko niektóre niedogodności, jakie udało się ustalić na podstawie przeprowadzonych badań na terenie Polesia Podlaskiego. Większość zaobserwowanych barier można byłoby odnaleźć w niejednym nadleśnictwie czy szkole podstawowej. Warto byłoby zatem pomyśleć o optymalnym rozwiązaniu powyższych problemów i podjęciu konkretnych kroków zmierzających do ustalenia określonych zasad postępowania w realizacji edukacji leśnej.

Literatura

Raport działalności edukacyjnej LP w 2007 r. 2007, CILP, Warszawa.

Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008. 2008. Wyd. GUS Warszawa.

Magdalena Greczuk
Wydział Leśny SGGW
gryka21@wp.pl